

Формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі

Снітко Марина

Київський університет імені Бориса Грінченка

Використання Інтернет-мережі дає можливість сучасним підліткам знаходити друзів та спілкуватися з ними, обговорювати свої проблеми та проблеми співрозмовників. Сьогодні Інтернет-мережа стала тим соціальним середовищем, у якому комфортно молоді, підліткам та дітям: вони прагнуть розширення власних соціальних контактів, самостійності та самоствердження у віртуальному світі. На жаль, юні користувачі не замислюються над тими загрозами та небезпеками, яке несе в собі спілкування у віртуальному світі (велика кількість спаму; залучення через спілкування в Інтернет-мережі до асоціальних організацій; розповсюдження фото та відео файлів із зображенням порнографії та насильства, в тому числі і над дітьми). Тому сьогодні є необхідним формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі.

Спілкування в Інтернет-мережі в багатьох аспектах повторює реальне, але в той же час має свої специфічні відмінності та особливості. У процесі Інтернет-спілкування створюється особливий простір (віртуальна реальність) з особливим йому видом спілкування, де виникають нові правила та закони поведінки. Башкірова Н. [Башкірова 2007] виділяє особливості, які властиві всім формам спілкування в Інтернет-мережі: анонімність, невидимість, відсутність безпеки, створення «віртуального Я», обмежене сенсорне переживання, складність у прояві емоцій, емоційна невимушеність, використання особливих скорочень та сленгу. Це дозволяє підлітку конструювати свою ідентичність за власним бажанням, компенсувати недоліки, соціально несхвалені якості або ж просто приховувати певні риси характеру та бути таким, яким він бажає здаватися співрозмовникам. Загалом, комунікаційні можливості мережі Інтернет досить широкі. Будь-який підліток може знайти таке коло співрозмовників, з яким йому буде комфортно та легко спілкуватися. На жаль, в період активної соціалізації підліток надає перевагу віртуальному спілкуванню, завдяки якому набагато легше знайти групу однодумців, проте тяжче налагодити соціальні контакти у реальному житті. О.Є. Войскунський наголошує на тому, що Інтернет-спілкування безпосередньо впливає як на підлітка, так і на його стосунки з друзями, сім'єю та оточуючим середовищем [Войскунський 2000: 269]. У деяких випадках Інтернет дозволяє поновити втрачені зв'язки, але у більшості випадків віртуальне спілкування не може замінити реального спілкування підлітка з друзями, хоча вплив на такі взаємозв'язки може бути досить відчутним: замкненість, втрата соціальних контактів та друзів, роздратування під час живого спілкування, невиконання власних обов'язків тощо.

Регулярне спілкування з віртуальними друзями в Інтернет-мережі може призвести до фактичного знайомства у реальному світі, в тому числі, з особами з девіантною поведінкою: учасниками радикальних політичних груп, сектантами, особами, які мають сексуальні відхилення, наркоторговцями тощо. Варто зазначити, що оскільки для вирішення власних проблем підлітки дуже часто звертаються до віртуальних друзів, то віртуальні злочинці найчастіше встановлюють контакти з ними в чатах, на форумах, в соціальних мережах. Віртуальні злочинці намагаються сподобатися підлітку як співрозмовник та радник. Зазвичай вони добре обізнані в музиці, захопленнях та проблемах підлітків; вислуховують їх проблеми та співчують їм, але поступово вони починають говорити на «дорослі» теми, демонструють матеріали еротичного характеру, намагаючись послабити моральні заборони. Деякі віртуальні злочинці можуть діяти швидше та відразу пропонують зустрітися у реальному житті. Захоплюючись віртуальним спілкуванням, підлітки недостатньо усвідомлюють можливі небезпеки спілкування у віртуальному просторі, що вимагає формування культури спілкування в Інтернет-мережі.

У словниковій літературі [Гриценко 1997: 182] поняття «культура» розглядається як рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння нею певною діяльністю. У праці Т.Б. Гриценко [Гриценко 2007: 11] зазначається, що культура спілкування - це сума набутих людиною знань, умінь та навичок спілкуватися, які створені, прийняті та реалізуються в конкретному суспільстві на певному етапі його розвитку. Відповідно до даних термінів поняття «культура спілкування в Інтернет-мережі» ми будемо розглядати як рівень обізнаності підлітків щодо ризиків Інтернет-мережі та здатність їм протидіяти під час спілкування у віртуальному просторі.

На сьогоднішній день існують міжнародні та вітчизняні організації, які пропонують комплекс правил поведінки щодо формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі. Аналізуючи їх пропозиції, можна виділити такі правила поведінки підлітків під час спілкування у віртуальному просторі: разом з батьками встановити правила роботи в Інтернеті; поводитися чемно й не ображати інших; залишати сайти, які містять «дорослий» контент; зберігати свій пароль у таємниці; розповідати своїм батькам про події, які відбуваються з ними у віртуальному просторі та користуватися їх підтримкою; шукати цікаві пізнавальні веб-сайти й ділитися посиланнями зі своїми друзями; знати, що у віртуальному просторі можна бути легко обманути; не надавати віртуальному співрозмовнику будь-якої особистої інформації (ім'я, вік, адресу, номер телефону, номер школи, місце роботи батьків); отримавши інформацію, яка вражає або створює дискомфорт, необхідно одразу розповісти про це дорослим; не погоджуватися зустрічатися з тими, з ким познайомилися в Інтернеті; не надсилати свої фото людині, з якою познайомилися через Інтернет-мережу; не відповідати на листи чи прохання, які викликають почуття сорому; не представлятися старшим, ніж є насправді; не реєструватися на сайтах знайомств для дорослих [Он-ляндія].

Проте ми вважаємо, що для формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі недостатньо повідомляти підлітків про правила

поведінки в Інтернет-мережі. На нашу думку, однією з дієвих форм є реалізація комплексних програм, спрямованих на формування у підлітків культури спілкування в Інтернет-мережі, яка має містити такі складові:

когнітивна (надавати інформацію підліткам про існуючі небезпеки Інтернет-мережі, способи безпечної поведінки під час спілкування у віртуальному світі; сприяти пізнавальній активності підлітків, яка спрямована на покращення власних знань щодо загроз Інтернет-мережі; створити умови для розвитку критичного мислення підлітків); мотиваційно-потребова (направленість та мотивація підлітків на дотримання культури спілкування в Інтернет-мережі, формування потреби та бажання в забезпеченні особистішої безпеки, визначення рівня внутрішньої мотивації до підготовки та самопідготовки у сфері культури спілкування в Інтернет-мережі);

діяльнісно-практична (формування навиків, умінь, які необхідні для реалізації підлітками культури спілкування в Інтернет-мережі; формування у підлітків впевненості в собі, створення умов для реалізації культури спілкування в Інтернет-мережі у повсякденному житті); творча (формування здатності в підлітків до бачення проблем як у віртуальному просторі, так і в реальному житті, нестандартність мислення у критичних ситуаціях).

Зокрема, проект, що реалізується нами за кошти гранту Президента України для обдарованої молоді, спрямований на формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі передбачає впровадження спеціальної навчальної програми для спеціалістів з числа соціальних педагогів та практичних психологів загальноосвітніх навчальних закладів, волонтерів з числа студентів вищих навчальних закладів України з метою підготовки їх до формування культури спілкування підлітків в Інтернет-мережі. Також за проектом передбачається реалізація програми для учнів-підлітків загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва та Київської області, спрямованої на популяризацію ідеї культури спілкування в Інтернет-мережі у підлітковому середовищі. Проведена нами комплексна систематична робота у формі тренінгів, інтерактивних ігор, кейс-стаді сприятиме формуванню у підлітків культури спілкування в Інтернет-мережі.

Таким чином аналіз публікацій з даної проблеми показав, що за допомогою Інтернет-мережі сучасний підліток шукає друзів, конструює ідентичність за власним вибором, компенсує власні недоліки і соціально несхвалені якості та може бути таким, яким він хоче бути в реальному житті.

Зважаючи на загрози Інтернет-мережі, які негативно впливають на процес спілкування підлітків у віртуальному просторі зокрема та на процес формування культури спілкування в Інтернет-мережі загалом варто впроваджувати програми, які будуть надавати знання про загрози віртуального спілкування, мотивувати підлітків на дотримання культури спілкування, формувати уміння та навички безпечного спілкування, сприяти розвитку критичного мислення у підлітків.

Література

Башкирова, Н.: Современный ребенок и его проблемы: детский сад, школа, телевизор, дом, интернет, улица. Наука и Техника, СПб. 2007.

Белинская, Е.П.: Стратегии самопрезентации в Интернет и их связь с реальной идентичностью / Е. Белинская, А. Жичкина / [Электронный ресурс]: [Вир://До^:із1:оп.\(Ц'.ги/pro\]ес1:8/arg1ic1e5/8i:ra1:eev.b<t1](http://doaj.org/proxy/arg1ic1e5/8i:ra1:eev.b<t1)

Войскунский, А.: Психологические аспекты деятельности человека в Интернет-среде. Изд. 2-ая Российская конференция по экологической психологии: тезисы, 2000. С. 269-270.

Гончаренко, С.У.: Український педагогічний словник. «Либідь», Київ 1997.

Гриценко, Т.Б.: Етика ділового спілкування. Центр учбової літератури, Київ 2007.

Он-ляндія - безпечна веб-країна [Електронний ресурс] - Режим доступу до стор.: [Ыр:
/Ау\у\у.опіашіа. ош.аа/](http://au.ua/opiashia.os.ua/)

Summary

In the article the author analyzes characteristics of communication in the Internet , the risks of communication and highlights a process of creating a culture of communication in the Internet.

Key words : Internet communication, teenagers ? culture of communication in the Internet.